05.09.1980

9.20

ALFONS COMIN, ~~EL RECORD I EN L'ESPERANÇA~~.

Jordi Solé Tura

No em resulta fàcil escriure aquestes ratlles sobre l'Alfons. Sabiem des de feia temps la gravetat del seu mal. Sabiem que la seva voluntat de viure i el suport que d'una manera impressionant li havien creat la companya, Maria Lluïsa, i els fills li havien permès de superar moments molt difícils i lluitar amb èxit contra la mort. Sabiem que l'amenaça era molt poderosa, però que l'esperança era possible.

Per això, quan la mort se l'ha endut ens ha costat de creure-ho. I avui encara quan escric sobre la mort d'Alfons Comin em sembla irreal, com si no fos ben bé veritat. En les reunions del partit on coincidiem encara el busco instintivament amb la mirada. A l'editorial, em sorpren de no trobar-lo al despatx. I al pis de República Argentina fa estrany de no sentir-lo, com si de cop i volta hagués de sortir d'un racó qualsevol.

Em pregunto quina és la causa profunda d'aquesta sensació d'irrealitat, Es només l'afecte, l'amistat forjada durant tants anys de lluites i d'esperances compartides ? Es la resistència inconscient a acceptar el fet brutal i injust d'aquesta mort ?

Es tot això, certament. Però no només això. De fet, si em resisteixo a pensar l'Alfons en pretèrit, si em resisteixo a parlar d'ell en passat és perquè tot allò que l'Alfons era i representava no ha acabat la seva trajectòria. No es pot dir "Qui era, què era l'Alfons Comin? ", sinó que cal dir: "Qui és, què és ?" o, més exactament encara : "Qui serà, què serà l'Alfons Comin?". Aquest és el fons de la qüestió.

* *
*

Alfons Comin és, en primer lloc, una trajectòria. Jo mateix he escrit en un altre lloc que la trajectòria personal de l'Alfons il.lustra per ella sola tot un capítol de la nostra història recent. ~~[illegible]~~

Es la trajectòria -- deia -- d'un cristià que a l'Espanya de Franco, martiritzada per la guerra civil i la cruenta postguerra

va superar la barrera entre els vencedors i els vençuts i va encarnar en si mateix el concepte i l'esperit de la reconciliació. La passió ètica per la justicia, l'aspiració profunda a la llibertat enfront de la dictadura franquista el menaren a denunciar la instrumentalització de la fe cristiana realitzada pel nacional-catolicisme. A través d'Alfons -- i de molts com ell -- la fe cristiana va retrobar moltes de les motivacions inicials i fou el canal a través del qual tants homes i dones d'aquest pais van poder vincular la vivència religiosa més autèntica amb la pràctica d'una lluita política que donava sentit real i concret a aquella vivència. Per això va patir presó i persecució; per això va conèixer dureses i privacions; per això va poder superar la temptació -- que tants ha vençut -- de recloure's en el seu propi món intel.lectual, al marge de les vicissituds col.lectives.

Jo crec que aquest és el fil conductor de la seva militància política, com ell mateix va explicar amb sobrietat i contingudа passió al llibre Por qué soy marxista y otras confesiones. Les primeres lluites a la Universitat a finals dels anys cinquanta; l'experiència contradictòria però significativa del F.L.P.-F.O.C.; l'organització de "Cristians pel Socialisme"; l'estada a Andalusia; la presó; l'experiència de "Bandera Roja" i, finalment, la militància al P.S.U.C. i al P.C.E. són les fites principals d'aquesta trajectòria. I el rerafons és la superació de les connotacions familiars del nacional-catolicisme, la superació de les limitacions de l'Església institucional, la superació del nostre provincianisme forçat, en una lluita aferrissada per arribar a una visió universalista dels problemes polítics i ideològics que plantejava la fusió del cristianisme i del marxisme, no com dues aspiracions superposades sinó com una síntesi creadora.

El seu llibre Por qué soy marxista y otras confesiones, abans esmentat, és en aquest sentit un testimoni preciós i un autèntic document sobre la història política recent del nostre pais.

L'empresa política i ideològica iniciada per Alfons Comín no és ni de bon tros acabada. Jo diria, més aviat, que tot just ha començat. En ella conflueixen problemàtiques molt diverses i de cadascuna d'elles en depèn el destí final. La

síntesi entre l'aspiració alliberadora del cristianisme i la del marxisme depèn, fonamentalment, dels següents factors:

a) la culminació de les implicacions profundes de l'eurocomunisme i molt especialment de la principal de totes elles: la síntesi entre el socialisme com a nova forma d'organització social i econòmica i la llibertat.

b) la resposta de l'Església -- i en general, de les Esglésies -- a l'exigència de canvis profunds arreu del món, contra l'agressivitat de l'imperialisme.

c) l'evolució dels països de socialisme real.

d) l'avenç dels moviments d'alliberament dels països subdesenvolupats, amb formes múltiples i fins i tot imprevisibles.

Però, precisament, perquè tots aquests factors pesen i pesaran decisivament, cal més que mai la reflexió teòrica seriosa i lúcida, vinculada a la pràctica política. Una reflexió i una pràctica que no sols cal fer des de la procedència cristiana sinó també des de la procedència marxista. El problema plantejat per la síntesi cristianisme-marxisme no és un problema únicament per als qui procedeixen del cristianisme, com a vegades es diu o es pensa. Es un problema teòric que exigeix la superació de molts esquematismes i de molts dogmes -- oberts o encoberts -- i un problema polític que té les arrels en la lluita quotidiana dels pobles arreu del món.

~~En aquest sentit la trajectòria política i ideològica d'Alfons Comín adquireix un valor universal. Només cal veure el document conjunt que va signar ell mateix, el bisbe de Cuernavaca, Sergio Méndez Arceo i el poeta de Nicaragua Ernesto Cardenal sota el títol de Reflexión cristiana en Cuba. En aquest document -publicat al darrer llibre de l'Alfons, Cuba entre el silencio y la utopia- hi ha una reflexió sobre les relacions entre el cristianisme i la revolució, no sols a Cuba sinó a tots els països que lluiten per alliberar-se de l'imperialisme.~~

Jo estic convençut que, per exemple, les lluites alliberadores d'aquests pobles tindran en el futur formes i estructures encara més diverses que les del passat Si Cuba va ser una novetat, també ho ha estat Nicaragua. La complexitat de la lluita antiimperialista als països musulmans -- només cal veure ara el cas de l'Iran -- es una altra novetat política i

teòrica. El futur ens reserva més novetats i moltes sorpreses. I l'única cosa certa avui és que aquest futur no pot ser vist ni previst dins els límits d'una teoria tancada en experiències del passat o elevada a la categoria d'intemporal.

La força alliberadora que pot tenir una determinada visió religiosa del món és un factor que tot just ara es comença a valorar en totes les seves implicacions. I aquí és on l'obra d'Alfons Comin adquireix un valor de pionera. Per això deia jo més amunt que és impossible limitar-se a parlar d'allò que ha estat l'Alfons. Només podrem saber què ha estat quan el futur ens doni respostes concloents a molts dels problemes que ell va plantejar. I en gran part, aquestes respostes dependran de la continuïtat que els uns i els altres siguem capaços de donar a la reflexió teòrica i a la pràctica política del mateix Alfons, com a testimoni viu -- ahir, avui i demà -- de tots els antidogmatismes.

**
*

Alfons Comín és també una forma de ser intel.lectual. La nostra història recent és una autèntica tragèdia per al desenvolupament d'un pensament d'abast universal. La manca d'una fusió real entre la intel.lectualitat progressista i el moviment obrer abans de la guerra civil -- amb algunes excepcions -- i la repressió franquista després han provocat un fenomen ben conegut i prou negatiu: la manca d'un pensament revolucionari propi, arrelat en les condicions del nostre país i d'abast general.

L'intel.lectual d'esquerra s'ha trobat escindit entre diverses incitacions. D'una banda, l'exigència ètica d'una militància que no deixava temps ni ocasió per a molts aprofundiments teòrics i que feia consumir moltes energies en la simple tasca de sobreviure políticament contra la repressió. D'altra banda, la temptació de trobar un clos propi de reflexió, al marge de la pràctica política. I tot això, en un espai durament tancat pel franquisme i en un món igualment tancat per la guerra freda i els blocs militars, en el qual les grans experiències revolucionàries s'esde-

nien en ambients geogràficament i culturalment ben diferents del nostre. Tot això podia ~~[illegible]~~ dur -- i duia sovint -- a oscil.lacions esquizofrèniques entre el radicalisme i l'elitisme, entre la pràctica política exasperada i l'activitat teòrica afllada de la pràctica i reduïda, per tant, a la tasca d'importació d'elaboracions ~~[illegible]~~ teòriques realitzades en altres llocs. En tots els casos ha estat, si més no, el drama d'una intel.lectualitat políticament i culturalment perifèrica respecte als corrents decisius del món contemporani.

Alfons Comín és una de les excepcions. Primer perquè en ell la passió teòrica i la passió política han anat sempre unides sense estarilitzar-se mútuament, sinó més aviat fecundant-se. ~~[illegible]~~ En aquest sentit, crec que la militància al PCE i al PSUC han estat per a ell la culminació d'una trajectòria, ~~[illegible]~~ perquè ha estat la militància que més li ha permès d'expressar i traduir en coses concretes la seva pròpia preocupació teòrica.

Segonament, és una excepció perquè com deia més amunt l'obra d'Alfons Comín no sols ha begut en fons de més enllà del nostre país sinó que s'ha projectat arreu del món com una de les aportacions més lúcides i més renovadores a la gran causa del pensament revolucionari contemporani. Només vull recordar, en aquest respecte, el document conjunt que van signar ell mateix, el poeta de Nicaragua Ernesto Cardenal i el bisbe de Cuernavaca, Sergio Méndez Arceo, amb el títol de "Reflexión Cristiana en Cuba". Aquest document -- publicat al darrer llibre de l'Alfons, Cuba entre el silencio y la utopía -- és una reflexió general sobre les relacions entre el cristianisme i la revolució, no sols a Cuba sinó també a tots els països que lluiten per alliberar-se de l'imperialisme.

Alfons Comín és, doncs, un dels nostres escassos pensadors d'abast universal. Per això la seva obra -- la publicada i la que caldrà completar i publicar encara -- forma part d'un corrent de pensament general i d'acció que tot just ara comença a donar però que els donarà en fites i en moments molt diversos els seus fruits. També aquí l'Alfons és, doncs, un home del present i del futur, no un home del passat.

* * *

En un món de valors en crisi, la veu d'Alfons Comín es la veu de l'honestedat, de la passió per la veritat i la justicia. En un món de dogmes, la veu d'Alfons Comín és la veu de l'antidogmatisme, de la indagació de totes les incògnites, sense prejudicis. Per la seva trajectòria, per la seva fidelitat a un ideal, per la seva intransigència contra els falsos moralismes i contra els tabús, per la seva vinculació sincera i profunda a la causa de la llibertat, la justicia, la igualtat i la democràcia arreu del món, Alfons Comín 'ha estat, és i serà la imatge mateixa de l'autèntic comunista. I en això també -- i potser per això sobretot -- l'Alfons és no és un record del passat sinó una flama viva del futur.

Nom Horitzons

5 setembre 1980